

KS. MARIAN HOFMAN – ŻURAWICA

**OPIS PARAFII ŻURAWICA WYKONANY
NA PODSTAWIE WIZYTACJI DZIEKAŃSKIEJ
PRZEPROWADZONEJ W DNIU 5 PAŹDZIERNIKA
W 1816 ROKU**

Wstęp

Dla poznania historii poszczególnych parafii duże znaczenie mają wizytacje kanoniczne dokonane przez samego biskupa lub przez osobę przez niego delegowaną. Także wizytacje, które były przeprowadzane przez dziekanów, szczególnie gdy sporządzali oni sprawozdania z odbytych wizytacji, dostarczają bogatego materiału źródłowego do poznania dziejów parafii. Dla zainteresowanych historią parafii Żurawica zostały już opracowane i wydane drukiem, wraz z tłumaczeniem na język polski, zapiski z wizytacji kanonicznych z okresu staropolskiego¹.

KS. MARIAN HOFMAN – kapłan archidiecezji przemyskiej, doktor nauk prawnych w dyscyplinie prawo kanoniczne (UKSW w Warszawie), sędzia w Sądzie Metropolitalnym w Przemyśle, proboszcz parafii pw. Niepokalanego Poczęcia NMP w Żurawicy, dziekan dekanatu Żurawica. ORCID: 0009-0006-3490-0586. Kontakt: marian.hofman@wp.pl.

1. *Status Ecclesiae Parochialis Zoravicensis in Anno Domini praesenti 1662*, w: *Dzieje Żurawicy. Studia i materiały*, t. 2, red. M. Hofman, Żurawica 2013; *Wizytacja biskupa Sierakowskiego parafii Żurawica z roku 1744*, w: *Dzieje Żurawicy – Studia i materiały*, t. 3, red. M. Hofman, Żurawica 2014; M. Hofman, *Wizytacje kanoniczne parafii Żurawica w okresie staropolskim*

Została również opracowana wizytacja biskupa Jana Potoczkiego z 1828 roku². Uzupełnieniem prezentacji historii parafii na podstawie wizytacji była publikacja wizytacji dziekańskiej z 1783 roku³. Wśród dokumentów archiwalnych, zgromadzonych w Archiwum Archidiecezji Przemyskiej, a dotyczących wizytacji parafii Żurawica, warto zatrzymać się także na opisie parafii Żurawica z 5 października 1816 roku⁴. Zanim jednak zostanie zaprezentowany ten dokument, tytułem wprowadzenia w temat, w początkowej części niniejszego artykułu będzie przedstawiona problematyka przynależności dekanalnej parafii Żurawica w końcu XVIII w. i na początku XIX w. oraz ukazane sylwetki dziekanów dekanatu przemyskiego z tego okresu.

Dekanat przemyski w latach 1785-1841

Diecezja przemyska po pierwszym rozbiórze weszła w skład monarchii habsburskiej. Początkowy okres jej funkcjonowania w państwie austriackim był bardzo dynamiczny. Zmieniły się granice diecezji⁵, jak również jej podział na dekanaty. Jeszcze za czasów, kiedy diecezją kierował bp Wacław Hieronim Sierakowski, była ona podzielona na 12 dekanatów. Władze austriackie chciały dostosować podział diecezji na dekanaty do struktur państwowych, tak żeby ich granice pokrywały się z granicami cyrkulów. Przyjęło zasadę, że dekanaty należy tak podzielić i rozgraniczyć, by ich okręgi mieściły się w granicach tego samego cyrkulu, w którym

ze szczególnym uwzględnieniem wizytacji biskupa Jerzego Albrechta Doenhoffa (1640-1702), „Resovia Sacra”, 29 (2022), s. 177-196; *Wizytacja parafii Żurawica z roku 1645 za biskupa przemyskiego Pawła Piaseckiego*, w: *Dzieje Żurawicy. Studia i materiały*, t. 4, red. M. Hofman, Żurawica 2023, s. 197-200; *Wizytacja parafii Żurawica z roku 1728 za biskupa przemyskiego Aleksandra Fredry przeprowadzona przez księdza Jakuba Arakielowicza*, w: *Dzieje Żurawicy. Studia i materiały*, t. 4, red. M. Hofman, Żurawica 2023, s. 201-262.

2. M. Hofman, *Wizytacja bp. Jana Potoczkiego parafii Żurawica z 1828 r.* „Resovia Sacra”, 33 (2026), w druku.
3. Tegoż, *Wizytacja parafii Żurawica przeprowadzona 19 października 1783 roku*, „Resovia Sacra”, 31 (2024), s. 231-245.
4. Archiwum Archidiecezji Przemyskiej [dalej: AAPrz], sygn. 1992, Dokumenty parafii Żurawica, Zestawienie szczegółowe dotyczące stanu beneficjum, parafii i kościoła parafialnego obrządku łacińskiego we wsi Żurawice, diecezji, cyrkulu i dekanatu przemyskiego oraz opisu proboszcza wspomnianego kościoła na podstawie wizytacji dziekańskiej tegoż kościoła, przeprowadzonej w dniu 5 października i kolejnych w roku 1816, s. 159-165.
5. B. Kumor, *Organizacja terytorialna diecezji przemyskiej 1772-1850*, „Nasza Przeszłość”, 43 (1975), s. 137-141; H. Borcz, *Archidiecezja Przemyska. Zarys dziejów i organizacji*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 79 (2003), s. 43.

znajduje się większa część parafii i rezydencja dziekana⁶. W wyniku długich konsultacji gubernatora Galicji hr. Brygido z bpem Antonim Wacławem Betańskim opracowany został projekt podziału dekanalnego diecezji, który został przesłany dnia 7 czerwca 1784 r. do Lwowa, a następnie wszedł do pierwszego schematyzmu diecezjalnego, opracowanego w 1785 r. przez tegoż biskupa⁷.

W 1785 roku bp Betański na mocy reform józefińskich zlikwidował dekanat pruchnicki, a jego parafie weszły w skład odtworzonego dekanatu przemyskiego, do którego należały następujące parafie: Przemyśl, Babice, Kaszyce, Krasiczyn, Krzywcz, Kosienice, Łowce, Pruchnik, Radymno, Rokietnica, Tuligłowy, Ujkowice, Wyszatyce i Żurawica⁸.

Po dwóch latach funkcjonowania zreorganizowanej struktury dekanalnej doszło do kolejnej zmiany. W 1787 roku ponownie utworzono dekanat pruchnicki, a w dekanacie przemyskim pozostały następujące parafie: Przemyśl, Babice, Krasiczyn, Krzywcz, Niżankowice, Ujkowice, Wyszatyce i Żurawica⁹.

Kolejnej zmiany w przynależności dekanalnej dla interesujących nas parafii dokonał w 1841 r. bp Franciszek Ksawery Zachariasiewicz, który podzielił dekanat przemyski na: miejski z parafią katedralną i zamiejski z pozostałymi parafiami tj.: Żurawica, Babice, Krzywcz, Krasiczyn, Ujkowice, Wyszatyce i Niżankowice, razem siedem parafii¹⁰. Pierwszym dziekanem tego dekanatu został ks. Michał Czerniawski¹¹, proboszcz w Żurawicy, który wcześniej był dziekanem jednego, niepodzielonego dekanatu przemyskiego¹².

6. B. Kumor, *Organizacja terytorialna*, s. 147-151; F. Pawłowski, *Premisliana sacra sive Series et gesta episcoporum r. l. Premisliensium*, Cracoviae 1870, s. 47-49; G. Klebowicz, *Diecezja przemyska do końca XVIII wieku*, w: *Atlas historyczny metropolii przemyskiej (Archi)diecezja przemyska, diecezja rzeszowska, diecezja zamojsko-lubaczowska ok. 1340-2018*, red. H. Gapski, Lublin 2019, s. 26-28.

7. B. Kumor, *Organizacja terytorialna*, s. 151.

8. AAPrz, sygn. 224, *Consignatio generalis Ecclesiarum Parochialium et totius cleri Dioecesis Premisliensis 1785*, k. 3-8; B. Kumor, *Organizacja terytorialna*, s. 151.

9. B. Kumor, *Organizacja terytorialna*, s. 153; H. Borcz, *Archidiecezja Przemyśka*, s. 71; G. Klebowicz, *Diecezja przemyska*, s. 28.

10. *Schematismus Universi Venerabilis Cleri Saecularis et Regularis Dioeceseos Premisliensis Rit. Lat. Anno Domini 1842*, s. 21-22; B. Kumor, *Organizacja terytorialna*, s. 153-154; F. Pawłowski, *Premisliana sacra sive*, s. 51; W. Sarna, *Biskupi przemyscy obrz. łac., cz. 2*, Przemyśl 1910 s. 537; H. Borcz, *Archidiecezja Przemyśka*, s. 72; J. Kumor-Mielnik, *Diecezja przemyska w XIX wieku*, w: *Atlas historyczny metropolii przemyskiej (Archi)diecezja przemyska, diecezja rzeszowska, diecezja zamojsko-lubaczowska ok. 1340-2018*, red. H. Gapski, Lublin 2019, s. 31.

11. *Schematismus Universi Venerabilis Cleri Saecularis et Regularis Dioeceseos Premisliensis Rit. Lat. Anno Domini 1842*, s. 17.

12. *Schematismus Universi Venerabilis Cleri Saecularis et Regularis Dioeceseos Premisliensis Rit. Lat. Anno Domini 1841*, s. 14.

Zwracając uwagę na funkcjonowanie dekanatu przemyskiego w tym okresie, można stwierdzić, że poza dwoma początkowymi latami jego istnienia, w jego strukturach znajdowały się parafie: Przemyśl, Babice, Krasiczyn, Krzywca, Niżankowice, Ujkowice, Wyszatyce i Żurawica. Z niego zostały odłączone parafie: Kaszyce, Łowce, Pruchnik, Radymno, Rokietnica i Tuligłowy, które utworzyły na nowo dekanat pruchnicki, a dołączono parafię Niżankowice z dekanatu mościskiego.

Dziekani dekanatu przemyskiego

W momencie likwidacji dekanatu pruchnickiego i utworzenia na nowo dekanatu przemyskiego, dziekanem pruchnickim był proboszcz parafii Krasiczyn ks. Józef Rzepecki. Jako dziekan pruchnicki w 1783 r. przeprowadził wizytację dekanatu na polecenie biskupa Antoniego Wacława Betańskiego. On również został pierwszym dziekanem przywróconego dekanatu przemyskiego. Ks. Józef urodził się 1742 r. Był synem Walentego. Studia teologiczne i przygotowanie do kapłaństwa odbył w Krakowie. Tam otrzymał tonsurę oraz święcenia niższe 17 grudnia 1763 r., subdiakoniat 22 lutego 1766 r., diakonat 15 marca 1766 r. i prezbiterat 29 marca 1766 r. 20 marca 1766 r. od ks. Tomasza Wołowicza otrzymał prowizję na pracę w charakterze wikariusza w kościele parafialnym w Dukli¹³. Proboszczem w Rokietnicy został 8 lutego 1773 r. Jako proboszcz w Krasiczynie posługę rozpoczął w 1783 r.¹⁴. Według „*Consignatio generalis Ecclesiarum Parochialium et totius cleri Dioecesis Premisliensis*” w 1785 r. był proboszczem w Krasiczynie. Miał wówczas 43 lata¹⁵. W schematyzmach diecezjalnych jest nazywany dziekanem przemyskim zamiejskim. Należy zaznaczyć, że w tym czasie nie było jeszcze dwóch dekanatów przemyskich: miejskiego i zamiejskiego. Nazwa ta miała jedynie odróżniać dziekana tzw. foralnego od dziekana kapituły przemyskiej. Jak to było już wcześniej zaznaczone, do podziału na dwa dekanaty przemyskie doszło dopiero w 1841 r. Ks. Rzepecki został mianowany w 1809 r. kanonikiem honorowym kapituły katedralnej i diecezjalnym egzaminatorem oraz referentem konsystorza¹⁶. Ks. Józef Rzepecki zmarł w 1812 r. W schematy-

13. J. Szczepaniak, *Katalog duchowieństwa diecezjalnego zestawiony na podstawie krakowskich ksiąg święceń (1646-1789)*. N-S, Kraków 2008, s. 986.

14. M. Kociubiński, *Księga diecezji przemyskiej do roku 1772*, t. 1 – Biogramy, cz. 2. M-Z, Jarosław-Przemyśl 1989, s. 579; S. Bartmiński, *Krasiczyn: dzieje parafii i społeczności naszkicowane przez starego proboszcza*, t. 2, Krasiczyn 2010, s. 48-49.

15. AAPrz, sygn. 224, *Consignatio generalis Ecclesiarum Parochialium et totius cleri Dioecesis Premisliensis* 1785, k. 4.

16. *Catalogus Cleri Dioecesis Premisliensis Anno 1809*, Premislae [brw], s. 4.

zmie diecezjalnym z 1813 r. jako proboszcz w Krasieczynie występuje ks. Tomasz Przybyłowicz. Ks. Jakub Federkiewicz, opisując ks. Józefa jako kanonika honorowego przemyskiej Kapituły Katedralnej, stwierdza, że „był on proboszczem w Krasieczynie i przemyskim zamiejskim dziekanem. Z jego imieniem spotykamy się również często, nie tylko z tytułu dziekaństwa, ale nadto z tytułu jego wyjątkowego stanowiska przy biskupim Konsystorzu. Krasieczyn nie tak daleko jest od Przemyśla położony, aby utrudniał częstszy przyjazd do Przemyśla. Skoro zdolności były, a chęci dobrych nie brakowało, zamianował biskup Gołaszewski swym referentem ks. Rzepeckiego i jak na owe czasy, dość obarczał go sprawami konsystorskimi. Należałoby z tego wywnioskować, że ks. Józef miał szczególny zmysł do załatwiania spraw administracyjnych i że miał dobrą znajomość spraw parafialnych”¹⁷.

Kolejnym dziekanem przemyskim został ks. Grzegorz Jan Dąbkowski, który urodził się 17 marca 1771 r. w Zamościu. W tym też mieście ukończył szkołę normalną niemiecką i studia filozoficzne łacińskie, zaś teologiczne na uniwersytecie we Lwowie. Na kapłana został wyświęcony 1 listopada 1797 r. w Brzozowie przez ks. biskupa Antoniego Gołaszewskiego¹⁸. Do 5 kwietnia 1803 r. był wikariuszem przy katedrze w Przemyślu. Z tą funkcją przez pewien okres łączył pracę w Konsystorzu Biskupim. Od 5 kwietnia 1803 r. został proboszczem parafii Babice nad Sanem¹⁹. 16 kwietnia 1812 r., będąc proboszczem w Babicach, został mianowany dziekanem przemyskim. Po kilku latach 11 listopada 1818 r. została mu powierzona kolejna funkcja okręgowego inspektora szkół powszechnych dla dekanatów: przemyskiego, jarosławskiego i pruchnickiego²⁰. Za gorliwą pracę kapłańską na rzecz diecezji otrzymał godność honorowego kanonika przemyskiej Kapituły Katedralnej w 1828 r.²¹. Ks. Grzegorz zmarł 29 stycznia 1837 r.²².

17. J. Federkiewicz, *Kapituła Przemyśka obrządku łacińskiego. Reprint z Kroniki Diecezji Przemyskiej z lat 1908-1913*, Przemyśl 2013, s. 162.

18. A. Motyka, *Duszpasterze diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego w okresie niewoli narodowej (1772-1918). Szkice biograficzne (cz. 6: Czyki – Dymnicki)*, „Zwiastowanie. Pismo Diecezji Rzeszowskiej”, 30 (2021), nr 2, s.183-184; M. Kociubiński, *Księża diecezji przemyskiej do roku 1772*, t. 1 – Biogramy, cz. 1. A-Ł, Jarosław-Przemyśl 1989, s. 107-108. Inne miejsce święceń podaje A. Motyka, wskazując na katedrę przemyską.

19. A. Motyka, *Duszpasterze diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego*, s.183-184; M. Kociubiński, *Księża diecezji przemyskiej*, cz. 1, s. 107-108.

20. A. Motyka, *Duszpasterze diecezji przemyskiej*, s. 184; M. Kociubiński, *Księża diecezji przemyskiej*, cz. 1, s. 108.

21. *Catalogus Universi Cleri Dioecesis Premisliensis Tum Saecularis Tum Regularis. Anno Salutis 1829*, s. 6.

22. *Schematismus Venerabilis Cleri Dioecesis Premisliensis Ritus Latini In Anno 1838*, Premisliae 1837, s. 73.

Wspominany wcześniej ks. Federkiewicz, opisując ks. Dąbkowskiego jako kanonika honorowego przemyskiej Kapituły Katedralnej, stwierdza, że „obok pasterzowania w swej parafii, miał obowiązek dziekański w dekanacie przemyskim zamiejskim i obowiązek inspektora szkół ludowych w dekanacie przemyskim, jarosławskim i pruchnickim. W prawdzie wówczas tak licznych szkół ludowych nie było jak są obecnie, mimo to, choćby ze względu na rozległość powierzonego terenu, miał pracę, jak można przypuścić, ciężką i rozległą”²³. Prawdopodobnie gorliwie przykładał się również do wizytacji parafii w podległym sobie dekanacie, bo w archiwum archidiecezjalnym jest wiele dokumentów powizytacyjnych z okresu jego dziekanstwa. Świadczą o tym również adnotacje o dokonanych wizytacjach zawarte w księgach metrykalnych poszczególnych parafii dekanatu. Dla przykładu w przypadku ksiąg metrykalnych parafii Żurawica pierwszy taki wpis pojawia się 11 lipca 1816 r.²⁴. Kolejne można znaleźć m. in. pod datami 2 października 1817 r., 22 września 1818 r., 8 października 1821 r., 7 października 1822 r., 7 października 1823 r., 15 października 1824 r., 11 października 1826 r. oraz 28 czerwca 1827 r.

Ostatnim dziekanem przemyskim z tego okresu była ks. Michał Czerniawski, który urodził się w 1794 r. Studia i przygotowanie do kapłaństwa odbył we Lwowie. Święcenia kapłańskie przyjął 22 listopada 1821 r. Po ich przyjęciu do 1831 r. pełnił funkcję wikariusza przy kościele archikatedralnym we Lwowie. Pracując tam, pod koniec swojego posługiwania, łączył tę posługę z obowiązkami ceremoniarza metropolitalnego. W roku 1831 przeniósł się do diecezji przemyskiej²⁵. Tu zostało mu powierzone w 1831 r. probostwo w Żurawicy²⁶. Od 1837 r. pełnił urząd dziekana dekanatu przemyskiego, został także powiatowym inspektorem szkolnym²⁷, a po podziale tego dekanatu na miejski i zamiejski został dziekanem

23. J. Federkiewicz, *Kapituła Przemyska*, s. 168.

24. Zob. Archiwum Parafii Żurawica [dalej: APŻ], b. sygn. Liber Mortuorum Ecclesiae parochialis rit. lat. Zuraviciensis pro pago Żurawica, ab anno 1785 usque ad a. 1831, Tomus I.; Liber Mortuorum Ecclesiae parochialis rit. lat. Zuraviciensis pro pago Bolestraszyce, ab anno 1785 usque ad a. 1858, Tomus II.; Liber Copulatorum Ecclesiae parochialis rit. lat. Zuraviciensis, pro pago Żurawica, ab anno 1785 usque ad a. 1836, Tomus II.; Liber Naturum aequae ac Baptisatorum Ecclesiae parochialis rit. lat. Zuraviciensis, pro pago Żurawica, ab anno 1807 usque ad a. 1831, Tomus III.; Liber Naturum aequae ac Baptisatorum Ecclesiae parochialis rit. lat. Zuraviciensis, pro pago Bolestraszyce, ab anno 1785 usque ad a. 1838, Tomus II.

25. A. Motyka, *Duszpasterze diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego w okresie niewoli narodowej (1772-1918). Szkice biograficzne. Cz. 5-8 (Chmurowicz-Glatzel), Premislae-Ressoviae 2022*, s. 250.

26. *Catalogus Universi Venerabilis Cleri Dioeceseos Premisliensis Tum Saecularis Tum Regularis Ritus Latini Anno Salutis 1832*, s. 10.

27. *Schematismus Venerabilis Cleri Dioecesis Premisiensis Ritus Latini in Annum 1838*, s. 8-9.

przemyskiego zamiejskiego²⁸. Otrzymał odznaczenie RM²⁹. Zmarł 4 marca 1843 r. w Żurawicy³⁰, a 7 marca został pochowany na tutejszym cmentarzu³¹.

Opis parafii Żurawica z 5 października 1816 roku

Jednym z wielu zadań dziekana było wizytowanie parafii dekanatu. Jak to wspomniano wcześniej, ks. Grzegorz Dąbkowski wywiązywał się z tego zadania wyjątkowo solidnie. Widocznym znakiem jego działalności w tej dziedzinie są pozostawione wpisy w księgach metrykalnych poszczególnych parafii oraz sprawozdania z wizytacji, które znajdują się w Archiwum Archidiecezjalnym w Przemyśle. W czasie kwerendy można spotkać takie sprawozdania znajdujące się w aktach poszczególnych parafii, jak również w dokumentach dekanatu przemyskiego. W odniesieniu do parafii Żurawica zostały sporządzone przez ks. Dąbkowskiego sprawozdania i znajdują się w archiwum do obecnego czasu m. in. z lat 1815³², 1816³³, 1825³⁴

28. *Schematismus Universi Venerabilis Cleri Saecularis et Regularis Dioeceseos Premisliensis Rit. Lat. Anno Domini 1842*, s. 17.

29. Tamże. Rochettum et mantolletum – odznaczeni księża mają przywilej noszenia rakiety – to taka komża podbita czerwonym materiałem u dołu i na rękawach oraz noszenia mantoletu – długa pelerynka sięgająca do pasa, bez rękawów, przeważnie w kolorze fioletowym. Więcej w: Zbigniew Głowacki, *Pralaci i kanonicy w archidiecezji przemyskiej*, „Niedziela”, Edycja przemyska, 5/2007. <https://www.niedziela.pl/artukul/48963/nd/Pralaci-i-kanonicy-w-archidiecezji> [dostęp: 31.10.2023 r.]

30. *Schematismus Universi Venerabilis Cleri Saecularis et Regularis Dioeceseos Premisliensis Rit. Lat. Anno Domini 1844*, Premislae 1843, s. 84; A. Motyka, *Duszpasterze diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego w okresie niewoli narodowej (1772-1918). Szkice biograficzne. Cz. 5-8 (Chmurowicz-Glatzel)*, s. 250.

31. APŻ, b. sygn. Liber Mortuorum Ecclesiae parochialis Zuravicensis ritus latini, Tom III ab anno 1836-1844, s. 32, nr aktu 8.

32. AAPrz, sygn. 292, Wizytacja dekanatu przemyskiego 1815-1855, Consignatio Parochialum ritus latini, Decanatus Premisliensis, tum numeri Animarum cujusvis Ecclesia, ejusque Status praesentis quod Aedificia et temporalia, s. 20-21.

33. AAPrz, sygn. 1992, Dokumenty parafii Żurawica, Zestawienie szczegółowe dotyczące stanu beneficjum, parafii i kościoła parafialnego obrządku łacińskiego we wsi Żurawice, diecezji, cyrkulu i dekanatu przemyskiego oraz opisu proboszcza wspomnianego kościoła na podstawie wizytacji dziekańskiej tegoż kościoła, przeprowadzonej w dniu 5 października i kolejnych w roku 1816, s. 159-165.

34. AAPrz, sygn. 1992, Dokumenty parafii Żurawica, Consignationes tabellaricae Super statu Beneficii et Ecclesiae Parochialis ritus latini in Pago Żurawica, Diocesis, Circuli et Decanatus Premisliensis. Nec non Descriptio characteristica Administratoris Spiritualium penes eandem Ecclesiam. Pro Anno Militari 1825, s. 168-173.

oraz 1827³⁵. W niniejszym artykule zwrócona zostanie uwaga na dokument z 1816 roku.

Na wstępie należy zauważyć, że dokument ten znajduje się w aktach parafii Żurawica pod sygnaturą 1992. Zaczyna się kartą tytułową, która nosi tytuł „Zestawienie szczegółowe dotyczące stanu beneficjum, parafii i kościoła parafialnego obrządku łacińskiego we wsi Żurawice, diecezji, cyrkułu i dekanatu przemyskiego oraz opisu proboszcza wspomnianego kościoła na podstawie wizytacji dziekańskiej tegoż kościoła, przeprowadzonej w dniu 5 października i kolejnych w roku 1816”. Następnie dokument składa się z trzech tabel, z których każda obejmuje dwie strony. Stąd całość dokumentu obejmuje strony 159-165. Wykaz jest sporządzony w języku łacińskim. Dodatkową trudnością w odczytaniu dokumentu jest jego zniszczenie, prawdopodobnie przez nadpalenie w niektórych miejscach, dlatego nie wszystko jest czytelne. W tabelach u góry są postawione pytania, na które w kolumnach niżej są udzielane na nie odpowiedzi.

Pierwsza tabela, znajdująca się na stronach 160-161, nosi tytuł *Stan beneficjum i parafii obrządku łacińskiego we wsi Żurawice diecezji, cyrkułu i dekanatu przemyskiego*. Tabela składa się z 13 kolumn i zawiera następujące pytania:

1. Przez kogo została erygowana parafia?
2. Jakie są najważniejsze dokumenty? Czy są całe?
3. Jaki jest majątek nieruchomy w ogrodach, łąkach, folwarkach, poddanych, lasach, wyszynku itp.?
4. Jakie są służebności w dziesięcinach snopowych lub pieniężnych, mesznym, czynszach, wolnym wyrębie, mieleniu? itp.
5. Jakie są dochody parafii? Jaka w nich nastąpiła zmiana? I dlaczego?
6. Jak jest zaopatrzone gospodarstwo proboszcza? Czy obejmuje tylko rzeczy w naturze, czy również jakieś inne?
7. Co zostało utracone? Jak proboszcz troszczy się o ich odzyskanie i z jakim skutkiem?
8. W jakim stanie znajdują się domy plebańskie i wszelkie inne budynki?
9. Czy istnieje w parafii przytułek dla ubogich? Jak ma dochody? Kto ich dostarcza?
10. Ile jest miast i wsi w obrębie parafii? Jaka jest odległość tych miejsc od kościoła parafialnego? Jaka jest liczba dusz? Czy są jacyś niekatolicy i ile osób? Czy niektórzy z nich wyznawali kiedyś religię katolicką?

35. AAPrz, sygn. 1992, Dokumenty parafii Żurawica, Consignationes tabellaricae Super statu Beneficii et Ecclesiae Parochialis ritus latini in Pago Żurawica, Diocesis, Circuli et Decanatus Premisliensis. Nec non Descriptis characteristicis Administratoris Spiritualibus penes eandem Ecclesiam. Pro Anno Solari 1827, s. 175-181.

11. Czy wśród parafian są jakieś dominujące wady? Jakie zastosowano środki do ich wykorzeniania?
12. Czy są w obrębie parafii klasztory? Ilu zakonników? Jakie są ich obyczaje? Czy mają typowe książki teologiczne?
13. Jakie są szkoły zwykłe lub trywialne? Jakie jest ich uposażenie? Kto jest nauczycielem? Ilu jest uczniów? Kto jest przełożonym w szkole?

Druga tabela znajduje się na stronach 162-163 i nosi taki sam tytuł, jak tabela pierwsza: *Stan beneficjum i parafii obrządku łacińskiego we wsi Żurawice, diecezji, cyrkułu i dekanatu przemyskiego*. Składa się z 11 kolumn i następujących pytań:

1. Stan wewnętrzny kościoła: czy jest murowany, czy drewniany? Przez kogo i kiedy wzniesiony? Czy konsekrowany bądź poświęcony? Czy każdy ołtarz jest zaopatrzony w portatyl i jaki? Jaki jest wystrój i stan tabernakulum, chrzcielnic, piscyny, naczyn świętych i całego stanu wewnętrznego?
2. Stan zewnętrzny kościoła: jaki jest dach, wieża, fundamenty, ściany, dzwonnica, cmentarz, miejsce przechowywania zwłok? itp.
3. Kto ma patronat nad kościołem? Ilu jest innych właścicieli ziemskich w parafii?
4. Jacy są pracownicy kościelni? Jakie są ich mieszkania? I jakie wynagrodzenie?
5. Czy kościół parafialny ma kościół filialny lub kaplicę miejscową publiczną czy prywatną? I za czym przyzwoleniem ?
6. Porządek nabożeństw. Odpusty. Odnowienie Najświętszego Sakramentu? Jakie są msze fundacyjne, i czy jest ich określony wykaz? Czy msze rocznicowe w intencji rodziny Najjaśniejszego Majestatu są odprawiane w wyznaczonych czasach? Jakie są relikwie i czy są autentyczne? Kiedy przywiezione oleje święte i gdzie przechowywane? Czy są starannie głoszone katechezy praktyczne i nauka Ewangelii?
7. Jaki jest odrębny majątek kościoła od majątku parafii:
 - a. w sumach kapitałowych?
 - b. w opłatach za posługi?
 - c. w zapisach?
 - d. w zebranych składkach?
 - e. w krowach?
 - f. z opłaty za bicie dzwonów?
8. Czy kościół ma dochody nadzwyczajne z racji odpustów czy cudownego obrazu?
9. Jakie wydatki w roku bieżącym na rzecz kościoła poczyniono? Kiedy sporządzono rachunki wydatków i dochodów i przez kogo?
10. Jaki jest stan sprzętu kościelnego? Co ubyło lub przybyło?
11. Czy istnieje konieczność naprawy kościoła? Czy w tej sprawie złożono jakieś odwołanie do właściwych instancji i z jakim skutkiem?

Ostatnia tabela – trzecia znajduje się na stronach 164-165 i nosi tytuł: *Opis proboszcza przy kościele parafialnym obrządku łacińskiego we wsi Żurawice*. Składa się z 10 kolumn i następujących pytań:

1. Imię i nazwisko proboszcza?
2. Jakiego jest charakteru?
3. Jakie ma siły ciała?
4. Jaka w kazaniu łaska słowa?
5. Znajomość języków?
6. Gdzie ukończył studia? Czy lekturę książek kontynuuje? Czy ma wystarczającą wiedzę? Czy zdał egzamin konkursowy i ustny?
7. Jakie ma zasługi w duszpasterstwie? Jakie w zakresie szczepień przeciw ospie? Jakie w opiece nad szkołą miejscową?
8. Jak ocenia się jego obyczaje i zachowanie? Czy był kiedykolwiek upomniany z powodu jakiejś wady i czy się poprawił?
9. Czy dokonuje drobnych napraw do kwoty 25 florenów, czy też zaniedbuje?
10. Czy według przepisów porządnie przechowuje i zapisuje księgi metrykalne i protokoły pism obiegowych i zapowiedzi?

Po wypełnionych odpowiedziach zamieszczonych w kolumnach znajduje się opis pomocnika proboszcza o. Honoriusza Stankiewicza oraz podpis Grzegorza Jana Dąbkowskiego, dziekana foralnego obrz. łac. przemyskiego, proboszcza w Babicach.

Z udzielonych odpowiedzi o stanie parafii z pierwszej tabeli można dowiedzieć się, że beneficjum w Żurawicy zostało erygowane przez szlachejnych panów Piotra i Dobiesława ze Sprowy, braci rodzonych, jak można przeczytać w dokumencie nowej fundacji tego beneficjum i kościoła z dnia 19 kwietnia roku 1648, gdyż pierwotna fundacja kościoła uległa zniszczeniu przez najazdy Tatarów krymskich i budziackich.

Najważniejsze dokumenty tego beneficjum składają się z:

- a. Fundacja [tekst uszkodzony] w Żurawicy [tekst uszkodzony] 19 kwietnia 1645 roku i wpisana do Archiwum Ziemińskiego dnia 28 października 1798 roku, Tom II strona 12.
- b. Wizytacja kościoła z roku 1662.
- c. Wizytacja kościoła biskupa Szembeka z dnia 19 lipca 1724 roku.
- d. Wizytacja kościoła biskupa Sierakowskiego z dnia 3 czerwca 1744 roku.
- e. Dekret z wizytacji z dnia 4 czerwca roku 1744.
- f. Wizytacja kościoła biskupa z roku 1753.
- g. Wizytacja kościoła dziekańska z dnia 19 października roku 1783.
- h. Inwentarz sprzętów i bielizny kościoła dziekański.
- i. Opis posiadłości i praw kościoła z roku 1808.

k. Inwentarz księgowy beneficjum sporządzony dnia 18 czerwca 1814 r. i zweryfikowany przez C. K. Księgowość Lwowską dnia 18 stycznia 1815 r.

Wszystkie te dokumenty są nieuszkodzone.

Według miary urbarialnej beneficjum to posiada:

Gruntów plebańskich ornych mórg 7, sążni kwadratowych 478.

Ogrodów mórg 2, sążni kwadratowych 1085.

I w łąkach mórg 4, sążni kwadratowych 876.

Niegdyś beneficjum to miało poddanych pieszych trzynastu, lecz potem niektóre dobra spłonęły i obecnie jest tylko dziewięciu. Ci poddani oprócz dni roboczych dostarczają ponadto każdego roku po jednym kłębku nici z konopi lub lnu dla proboszcza.

Na służebności tego beneficjum składają się:

- a. Dziesięciny snopowe z gruntów ornych pańskich wsi Żurawice Dolne i Górne, Bolestraszyce, Orzechowce, Duńkowiczki, Buszkowice i Małkowice.
- b. Zgodnie z fundacją z roku 1648, meszne od mieszkańców Żurawicy winno być przekazywane w zbożu, lecz od ponad 15 lat, chociaż nie ma żadnej ugody na ten temat, meszne to od wymienionych mieszkańców jest opłacane obecnie pieniędzmi, mianowicie od chłopa w wysokości 1 florena 30 krajcarów, od pozostałych częściowo 1 floren, częściowo 40 krajcarów.

Wolny wyrąb drewna na budynki i opał przysługuje beneficjum z lasów pańskich w Żurawicy i Wapowcach, ale po wcześniejszym uzyskaniu przydziału.

Zgodnie z najnowszym Inwentarzem księgowym zweryfikowanym w dniu 18 stycznia 1815 r., dochody tej parafii bez odliczenia wydatków wynoszą 1009 florenów i 40 $\frac{3}{8}$ krajcara, po odliczeniu zaś wydatków i stosownego utrzymania proboszcza wynoszą tylko 80 florenów i 16 $\frac{4}{8}$ krajcara.

Obecny proboszcz po obsadzeniu tego beneficjum przed 5 laty, od miejscowego właściciela dóbr, jako wówczas ustanowionego administratora rzeczy materialnych tego beneficjum, otrzymał gospodarstwo zaopatrzone niedostatecznie i z tego powodu został wszczęty przez tegoż proboszcza proces z właścicielem dóbr i wciąż on się toczy.

Proboszcz otrzymał zatem w tym niedostatecznie zaopatrzonym gospodarstwie następujące rzeczy:

I. W ziarnie do zasiewu:

Pszenicy – 2 korce

Żyta – 4 korce i 4 garncce

Jęczmienia – 6 korców i 16 garnców

Owsa – 8 korców i 1 garniec

Gryki – 1 korzec i 2 garncce

II. W bydłe:

Konie – 3 w wieku ponad 12 lat

Krowy – 2 także w takim wieku

III. W sprzętach gospodarskich i domowych:

Wóz z całymi kołami żelaznymi – 1

Wóz nie żelazny – 1

Pług z całym osprzętem – 1

Brony z żelaznymi zębami – 2

Skrzynia do cięcia słomy z osprzętem – 1

Miara 1/4 korca dębowa – 1

Wiejadło – 1

Sanie – 1

Drabie większe do wozu – 4

Drabina do dachu dębowa – 1

Stoły – 2

Krzesła – 2

Beczki jodłowe na zboże – 2

Dzbany drewniane – 2.

Do korzyści utraconych przez to beneficjum należą:

- a. Meszne od mieszkańców Żurawicy od ponad 15 lat nieoddawane w zbożu, a obecnie opłacane przez nich w pieniądzach.
- b. Suma kapitałowa 1000 florenów w roku 1747 wyłożona przez wielbnego ks. Drohojowskiego, kanonika, od której odsetki od prawie 11 lat nie są wypłacane, i hipoteka tej sumy obecnie podlega Komisji Licytacyjnej i została zaliczona do wątpliwych.
- c. W czasie wizytacji tego kościoła i beneficjum niżej podpisany dziekan stwierdził, że i w tym roku jest zatrzymywana dziesięcina snopowa z gruntów pańskich we wsi Żurawica Górna i Dolna.

Dom miejscowego proboszcza już dawno spłonął, w jego miejsce w tym roku buduje się inny nowy murowany, który ledwie w tym roku całkowicie może być ukończony.

Dom dla wikariusza niedawno nieszczęśliwie spłonął 1 października 1815 r. i tymczasowo jest tylko pokryty strzechą.

Domu dla czeladzi gospodarskiej nie ma.

Spichlerz w stanie średnim.

Dwie części stodoły całkowicie w tym roku zawaliły się, w ich miejsce z materiałów odzyskanych, jak też z nowych sprowadzonych materiałów, staraniem miejscowego proboszcza, niedawno wzniesiono inną stodołę.

Stajnia końska również w tym roku zawaliła się, w jej miejsce zbudowano inną, staraniem proboszcza, w której również mieści się obora dla bydła.

Do tej parafii należą następujące wsie:

Żurawica zamieszkuje dusz: zdolnych do przyjmowania sakramentów: 461, niezdolne: 160.

Buszkowice i Buszkowiczki – zdolne: 36, niezdolne: 15. Odległość do kościoła parafialnego: 1/4 mili.

Bolestraszyce – zdolne: 136, niezdolne: 78. Odległość: 1/4 mili.

Małkowice – zdolne: 50, niezdolne: 28. Odległość: 1/4 mili.

Duńkowiczki – zdolne: 8, niezdolne: 4. Odległość: 1/4 mili.

Orzechowce – zdolne: 101, niezdolne: 40. Odległość: 2/4 mili.

W sumie zdolne: 792, niezdolne: 325.

W parafii nie ma żadnych niekatolików.

Tabela druga na początku prezentuje stan kościoła, który jest drewniany, odnowiony w roku 1797 nakładem szlachetnie urodzonego i wielmożnego Rudolfa Horodyskiego, dziedzica w Żurawicy, jak również innych właścicieli ziemskich należących do tej parafii oraz parafian. Jest konsekrowany. Każdy ołtarz zaopatrzony jest w portatyl marmurowy cały i opieczętowany. Wystrój i stan tabernakulum jak również chrzcielnicy średni. Piscyna murowana dobra. Naczynia święte czyste. Stan pozostałych elementów wewnętrznych kościoła średni, gdzieś tam wymagający naprawy, zarówno w ołtarzach, jak również szczególnie w posadzce wewnętrznej.

Dach kościoła wymaga natychmiastowej naprawy. Jest konieczny nowy. Wieżyczka nad kościołem, w której jest zawieszona sygnaturka, w dostatecznym stanie. Dzwonnica stojąca na cmentarzu przyległym do kościoła, w której są zawieszone dwa dzwony, zrujnowana, wymagająca pilnej naprawy i nowego dachu. Fundamenty i ściany kościoła również wymagają znacznej naprawy. Cmentarz przyległy do kościoła z żadnej strony nie jest ogrodzony płotem. Inny cmentarz do grzebania zwłok, znajdujący się poza kościołem i wsią, jest ciasny i wymaga powiększenia, od strony wejścia brak ogrodzenia. Nie ma miejsca do przyjmowania zwłok.

Kolatorem tego kościoła jest wielmożny Horodyski, dziedzic w Żurawicy. Do tej parafii należą następujące majątki ziemskie: Żurawice, Buszkowiczki, Bolestraszyce, Małkowice, Duńkowiczki, Orzechowce.

W parafii posługę pełni od dwóch lat Franciszek Kawalerski – jako organista, jest żonaty i ma 46 lat oraz Jan Wojtaszek, który jest kościelnym i dzwonnikiem. Jest żonaty i ma 70 lat. Oprócz bardzo małych ogródków, nie mają ani mieszkania, ani jakiegos wynagrodzenia kościelnego, tylko proboszcz miejscowy opłaca ich z własnych środków i wynajmuje we wsi domy na mieszkanie dla nich.

Dla wygody wielmożnej Józefy Katarzyny Horodyskiej, matki właściciela Żurawicy, będącej w podeszłym wieku, za pozwoleniem najczcigodniejszej kurii w roku ubiegłym 1815 została erygowana i poświęcona kaplica w dworze wspomnianego dziedzica. Ponieważ jednak matka dziedzica wyprowadziła się z Żurawicy do swoich dóbr na stałe zamieszkanie, obecnie w tej kaplicy nie odprawia się żadnych nabożeństw i można ją uważać za nieczynną.

Porządek nabożeństwa według dawnego zwyczaju i przepisów normujących jest zachowywany starannie. Odnowienie Najświętszego Sakramentu dokonane 7 lipca bieżącego roku. Odpust jest w święto św. Mateusza Apostoła i Ewangelisty, ale nie znaleziono przywileju dotyczącego tego odpustu. Oprócz mszy parafialnych odprawianych w niedziele i święta nie ma innych mszy fundacyjnych ani ich określonego wykazu. Msze rocznicowe za rodzinę Najjaśniejszego Majestatu odprawiane są w wyznaczonym czasie. Oleje święte przywiezione dnia 28 maja bieżącego roku, są przechowywane w naczynkach cynowych, zamknięte w ścianie kościoła. Katechezy praktyczne i nauka ewangeliczna są starannie przekazywane zgromadzonemu ludowi.

Majątek kościoła odrębny od majątku parafii składa się tylko z następujących elementów:

- w opłatach za posługi w tym roku wpłynęło 21 florenów i 32 krajcary
- w zebranych składkach inaczej ze skarbony kościelnej w tym roku 6 florenów 12 krajcarów.

Proboszcz miejscowy w roku bieżącym z tytułu wydatków na rzecz kościoła mianowicie na świece woskowe, wino, pranie i naprawę bielizny, naprawę sprzętów kościelnych itp. wydał, jak wyznał, ponad 150 florenów. Rachunki wydatków jak też dochodów nie są prowadzone przez miejscowego proboszcza z tego powodu, że co roku, jak wyżej widać, daleko więcej na rzecz kościoła wydaje, niż otrzymuje w dochodach.

W tym roku ze sprzętu kościelnego przybyło:

- Kielich mosiężny posrebrzany z taką samą pateną, zakupiony przez wielmożnego Józefa Horodyskiego, dziedzica i kolatora w Żurawicy.
- Ornat czerwony z materii jedwabnej: zakupiony przez proboszcza miejscowego czcigodnego Stefana Dzianotta.

Istnieje najwyższa konieczność naprawy dachu, posadzki wewnętrznej w kościele, jak również naprawy dachu dzwonnicy, przywrócenia ogrodzenia wokół kościoła i przy wejściu na cmentarz do grzebania zwłok. Z tego względu, jak również z powodu zniszczenia budynków plebańskich, miejscowy proboszcz złożył już wiele prośb do właściwych instancji. Również i ze strony niżej podpisanego dziekana w tej sprawie złożone zostało podanie do znamienitego C. K. Urzędu Cyркуlu Przemyskiego z dnia 20 grudnia 1815 r., na które mocą postanowienia tegoż C.K. Urzędu Okręgowego Przemyskiego z dnia 2 stycznia 1816 r., Nr 11342, królewski inżynier cyркуlu Johann von Alberticz otrzymał polecenie, aby zajął się tą sprawą, ale dotąd nic nie zostało zrobione.

Z trzeciej tabeli wynika, że proboszczem parafii Żurawica jest Stefan Dzianott, który jest kapłanem świeckim, ma 33 lata. Z pochodzenia jest Galicjaninem, urodzony w cyркуle sądeckim. Jako kapłan pracuje 10 lat. W Żurawicy proboszczem jest od 5 lat. Ma dobry charakter oraz cieszy się dobrym zdrowiem. Kazania głosi

w sposób jasny i zrozumiały, czyni to z gorliwością, z duchowym pożytkiem dla słuchaczy. Zna język łaciński, niemiecki i polski. Studia normalne niemieckie, jak również gramatyczne i humanistyczne łacińskie ukończył w Przemyśle, zaś filozoficzne i teologiczne jako alumn Seminarium Lwowskiego ukończył we Lwowie na tamtejszym uniwersytecie, wszędzie jednak z bardzo dobrym wynikiem, co poświadczają świadectwa szkolne. Z powodu procesów i związanymi z tym komisjami, jak również z powodu zajmowania się budową wznoszonego w tym roku domu plebańskiego niekiedy przerywa lekturę książek. Wiedzę ma wystarczającą. Egzamin konkursowy zdał. Do słuchania spowiedzi zatwierdzony 4 kwietnia 1816 r.

Ma następujące zasługi w duszpasterstwie:

- a. Tuż po swoim wyświęceniu był pomocnikiem przy kościele parafialnym w Radymnie i jednocześnie administratorem w sferze duszpasterskiej przy kościele pozbawionym proboszcza w Michałowce przez pół roku.
- b. Przy kościele katedralnym w Przemyśle jako wikariusz przez jeden rok.
- c. Przy kościele parafialnym w Niżankowicach pracował w duszpasterstwie jako komendarz przez dwa lata.

Obecnie zaś:

- d. Od dnia 21 września 1811 r. jako proboszcz w Żurawicy aż do teraz należycie wypełnia obowiązki w duszpasterstwie czy to osobiście, czy przez swojego pomocnika.

Wzywany przez lekarza zawsze asystuje szczepieniu i przy każdej nadarzającej się okazji poleca szczepienie swoim parafianom. Do jego zasług można zaliczyć i to, że w Niżankowicach jako komendarz, w tamtejszej szkole trywialnej co tydzień w wyznaczonym dniu prowadził naukę religii i dzieciom starannie przekazywał jej wyjaśnienie. Obecnie w Żurawicy nie ma szkoły trywialnej, jest jednak nadzieja, że powstanie.

Ocenę obyczajów i zachowania ma dobrą. W tym roku z powodu jakiejś wady nie był oskarżony ani upomniany.

W bieżącym roku proboszcz zbudował stodołę, stajnię i znaczną część nowego domu plebańskiego. Do wyżej wymienionych prac finansowo przyczynili się właściciele ziemscy i parafianie, ale również proboszcz na te prace wydał znacząco (sporo?) z własnych dochodów.

Księgi metrykalne i zapowiedzi są według przepisów starannie spisane i przechowywane w zakrystii kościoła. Protokół pism obiegowych dopiero w tym roku założony, porządnie spisywany, a nawet znajduje się w nim zapisanych wiele rzeczy najbardziej koniecznych z poprzednich lat.

Pod ostatnią tabelą znajduje się opis pomocnika, którym jest o. Honoriusz Stankiewicz, członek zakonu karmelitów bosych, w wieku 30 lat, urodzony w Berdyczowie w Rosji, od siedmiu lat jest kapłanem, pomocnikiem przy kościele w Żu-

rawicy od ośmiu miesięcy. O. Honoriusz za pozwoleniem swojego prowincjała, czcigodnego Karniowskiego, i za wiedzą najczcigodniejszej kurii przebywa przy tym kościele w Żurawicy jako pomocnik przez osiem miesięcy. Do słuchania spowiedzi otrzymał pozwolenie ustne od wyżej wspomnianego prowincjała. Zna język łaciński, polski, rosyjski i nieco niemiecki. Studia niemieckie, gramatyczne łacińskie, jak również filozoficzne i teologiczne ukończył w Berdyczowie, w swoim klasztorze. Obecnie czyta autora teologicznego Colleta. Egzamin konkursowy złożył w Przemyślu 1 lipca 1816 r. Do jego zasług duszpasterskich należy: po wyświęceniu na kapłana był kaznodzieją w Berdyczowie przez 3 lata – tak samo w Kamieńcu Podolskim przez 2 lata. Następnie wysłany nad Morze Azowskie i w mieście Taganrog został ustanowiony proboszczem, wypełniał obowiązki w tamtejszym duszpasterstwie przez 1,5 roku. Stamtąd przeniósł się do Galicji i został pomocnikiem przy kościele w Żurawicy. Obyczaje jego jeszcze nie dość zbadane, ocenę jednak od miejscowych parafian żurawickich otrzymał dobrą szczególnie za to, że obowiązki pomocnika należycie wypełnia i stara się o wystrój i zachowanie porządku w kościele.

Zakończenie

Parafia Żurawica w okresie od 1785 r. do 1841 r. należała do dekanatu przemyskiego. Pomimo że po dwóch latach ponownie utworzono dekanat pruchnicki, Żurawica pozostała w dekanacie przemyskim. Zmiana w przynależności dekanalnej nastąpiła dopiero w 1841 r., kiedy podzielono dekanat przemyski na dekanat przemyski miejski z jedną parafią katedralną oraz pozostałe parafie, które utworzyły dekanat przemyski zamiejski.

W tym okresie dekanat przemyski miał trzech dziekanów: ks. Józefa Rzepeckiego, ks. Grzegorza Dąbkowskiego oraz ks. Michała Czerniawskiego. Najdłużej urząd dziekański pełnił ks. Józef Rzepecki – 27 lat. Niewiele krócej, bo 24 lata, dziekanem przemyskim był ks. Grzegorz Dąbkowski. Niezbyt długo, bo cztery lata, dziekanem przemyskim był ks. Michał Czerniawski. Wynikało to prawdopodobnie z dwóch powodów. Po pierwsze, doszło po czterech latach jego dziekaństwa do podziału dekanatu, a on został dziekanem dekanatu przemyskiego zamiejskiego. Drugą przyczyną może być jego przedwczesna śmierć. Zmarł bowiem, mając niespełna 49 lat.

Prezentowany dokument *Opis parafii Żurawica z 5 października 1816 roku* z wizytacji dziekańskiej ukazuje parafię Żurawica w drugiej dekadzie XIX w. Jest dość szczegółowy. Można się z niego dowiedzieć nie tylko o sprawach związanych z dokumentacją historyczną parafii, ale również jakie było beneficjum parafii oraz jakie miejscowości wchodziły w skład jurysdykcji parafialnej. Przedstawia

także obraz stanu materialnego parafii, z opisem zabudowań oraz inwentarza, stan personalny, jak i wykonywane obowiązki duszpasterskie. Dość szczegółowo został przedstawiony proboszcz parafii oraz jego pomocnik. Szczególnie, gdy zwróci się uwagę na stan materialny, widać potrzebę dokonania prac remontowych zarówno przy świątyni, jak i innych obiektach. Mimo że proboszcz przy pomocy kolatora i wiernych starał się dbać o bieżące naprawy, to jednak wiele prac jeszcze należy wykonać.

BIBLIOGRAFIA

Archiwalia

Archiwum Archidiecezjalne w Przemyśle

sygn. 224, *Consignatio generalis Ecclesiarum Parochialium et totius cleri Dioecesis Premisliensis 1785.*

sygn. 292, *Wizytacja dekanatu przemyskiego 1815-1855, Consignatio Parochialium ritus latini, Decanatus Premislensis, tum numeri Animarum cujusvis Ecclesiae, ejusque Status praesentis quod Aedificia et temporalia*, s. 20-21.

sygn. 1992, *Dokumenty parafii Żurawica, Zestawienie szczegółowe dotyczące stanu beneficjum, parafii i kościoła parafialnego obrządku łacińskiego we wsi Żurawice, diecezji, cyrkułu i dekanatu przemyskiego oraz opisu proboszcza wspomnianego kościoła na podstawie wizytacji dziekańskiej tegoż kościoła, przeprowadzonej w dniu 5 października i kolejnych w roku 1816*, s. 159-165.

sygn. 1992, *Dokumenty parafii Żurawica, Consignationes tabellaricae Super statu Beneficii et Ecclesiae Parochialis ritus latini in Pago Żurawica, Diocesis, Circuli et Decanatus Premisliensis. Nec non Descriptio characteristica Administratoris Spiritualium penes eandem Ecclesiam. Pro Anno Militari 1825*, s. 168-173.

sygn. 1992, *Dokumenty parafii Żurawica, Consignationes tabellaricae Super statu Beneficii et Ecclesiae Parochialis ritus latini in Pago Żurawica, Diocesis, Circuli et Decanatus Premisliensis. Nec non Descriptis characteristicis Administratoris Spiritualibus penes eandem Ecclesiam. Pro Anno Solari 1827*, s. 175-181.

Archiwum Parafii Żurawica

b. sygn., *Liber Copulatorum Ecclesiae parochialis rit. lat. Żuraviciensis pro pago Żurawica, ab anno 1785 usque ad a. 1836, Tomus II.*

b. sygn., *Liber Mortuorum Ecclesiae parochialis rit. lat. Żuraviciensis pro pago Bolestraszyce, ab anno 1785 usque ad a. 1858, Tomus II.*

b. sygn., *Liber Mortuorum Ecclesiae parochialis rit. lat. Żuraviciensis pro pago Żurawica, ab anno 1785 usque ad a. 1831, Tomus I.*

- b. sygn., Liber Mortuorum Ecclesiae parochialis Zuravicensis ritus latini, Tom III ab anno 1836-1844.
- b. sygn., Liber Naturum aequae ac Baptisatorum Ecclesiae parochialis rit. lat. Zuraviciensis, pro pago Bolestraszyce, ab anno 1785 usque ad a. 1838, Tomus II.
- b. sygn., Liber Naturum aequae ac Baptisatorum Ecclesiae parochialis rit. lat. Zuraviciensis, pro pago Żurawica, ab anno 1807 usque ad a. 1831, Tomus III.

Źródła drukowane

- Catalogus Cleri Dioecesis Premisliensis Anno 1809*, Premisliae [brw].
- Catalogus Universi Cleri Dioecesani Premisliensis Tum Saecularis Tum Regularis. Anno Salutis 1829*, [b.r. i m.w.].
- Catalogus Universi Venerabilis Cleri Dioeceseos Premisliensis Tum Saecularis Tum Regularis Ritus Latini Anno Salutis 1832*, [b.r. i m.w.].
- Schematismus Venerabilis Cleri Dioecesis Premisliensis Ritus Latini In Anno 1838*, Przemyśl 1837, Premisliae 1837.
- Schematismus Universi Venerabilis Cleri Saecularis et Regularis Dioeceseos Premisliensis Rit. Lat. Anno Domini 1841*, Premisliae 1841.
- Schematismus Universi Venerabilis Cleri Saecularis et Regularis Dioeceseos Premisliensis Rit. Lat. Anno Domini 1842*, Premisliae 1842.
- Schematismus Universi Venerabilis Cleri Saecularis et Regularis Dioeceseos Premisliensis Rit. Lat. Anno Domini 1844*, Premisliae 1843.
- Status Ecclesiae Parochialis Zoravicensis in anno Domini prasenti 1662*, w: *Dzieje Żurawicy – Studia i materiały*, t. 2, red. M. Hofman, Żurawica 2013.
- Wizytacja biskupa Sierakowskiego parafii Żurawica z roku 1744*, w: *Dzieje Żurawicy – Studia i materiały*, t. 3, red. M. Hofman, Żurawica 2014, s. 5-104.
- Wizytacja parafii Żurawica z roku 1646 za biskupa przemyskiego Pawła Piaseckiego*, w: *Dzieje Żurawicy. Studia i materiały*, t. 4, red. M. Hofman, Żurawica 2023, s. 197-200.
- Wizytacja parafii Żurawica z roku 1728 za biskupa przemyskiego Aleksandra Fredry przeprowadzona przez księdza Jakuba Arakielowicza*, w: *Dzieje Żurawicy. Studia i materiały*, t. 4, red. M. Hofman, Żurawica 2023, s. 201-262.

Opracowania

- Bartmiński S., *Krasiczyn: dzieje parafii i społeczności naszkicowane przez starego proboszcza*, t. 2, Krasiczyn 2010.

- Borc H., *Archidiecezja Przemyska. Zarys dziejów i organizacji*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 79(2003), s. 33-119.
- Federkiewicz J., *Kapituła Przemyska obrządku łacińskiego. Reprint z Kroniki Diecezji Przemyskiej z lat 1908-1913*, Przemyśl 2013.
- Głowacki Z., *Prałaci i kanonicy w archidiecezji przemyskiej*, „Niedziela”, Edycja przemyska, 5/2007. <https://www.niedziela.pl/arttykul/48963/nd/Pralaci-i-kanonicy-w-archidiecezji> [dostęp: 31.10.2023 r.].
- Hofman M., *Wizytacje kanoniczne parafii Żurawica w okresie staropolskim ze szczególnym uwzględnieniem wizytacji biskupa Jerzego Albrechta Doenhoffa (1640-1702)*, „Resovia Sacra”, 29 (2022), s. 177-196;
- Hofman M., *Wizytacja bp. Jana Potoczkiego parafii Żurawica z 1828 r.*, „Resovia Sacra”, 33 (2026), w druku.
- Hofman M., *Wizytacja parafii Żurawica przeprowadzona 19 października 1783 roku*, „Resovia Sacra”, 31 (2024), 231-245.
- Klebowicz G., *Diecezja przemyska do końca XVIII wieku*, w: *Atlas historyczny metropolii przemyskiej (Archi)diecezja przemyska, diecezja rzeszowska, diecezja zamojsko-lubaczowska ok. 1340-2018*, red. H. Gapski, Lublin 2019, s. 19-28.
- Kociubiński M., *Księga diecezji przemyskiej do roku 1772*, t. 1 – Biogramy, cz. 1. A-L, Jarosław-Przemyśl 1989.
- Kociubiński M., *Księga diecezji przemyskiej do roku 1772*, t. 1 – Biogramy, cz. 2. M-Z, Jarosław-Przemyśl 1989.
- Kumor B., *Organizacja terytorialna diecezji przemyskiej 1772-1850*, „Nasza Przyszłość”, 43 (1975), s. 137-141.
- Kumor-Mielnik J., *Diecezja przemyska w XIX wieku*, w: *Atlas historyczny metropolii przemyskiej (Archi)diecezja przemyska, diecezja rzeszowska, diecezja zamojsko-lubaczowska ok. 1340-2018*, red. H. Gapski, Lublin 2019, s. 29-36.
- Motyka A., *Duszpasterze diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego w okresie niewoli narodowej (1772-1918). Szkice biograficzne (cz. 6: Czyki – Dymnicki)*, „Zwiastowanie. Pismo Diecezji Rzeszowskiej”, 30 (2021) nr 2, s. 183-184.
- Motyka A., *Duszpasterze diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego w okresie niewoli narodowej (1772-1918). Szkice biograficzne. Cz. 5-8 (Chmurowicz-Glatzel)*, Premislae-Ressoviae 2022.
- Pawłowski F., *Premisla sacra sive Series et gesta episcoporum r. l. Premisliensium*, Cracoviae 1870.
- Sarna W., *Biskupi przemyscy obrz. łac.*, cz. 2, Przemyśl 1910.
- Szczepaniak J., *Katalog duchowieństwa diecezjalnego zestawiony na podstawie krakowskich ksiąg święceń (1646-1789)*. N-S, Kraków 2008, s. 986.

Streszczenie

Niniejszy artykuł wskazuje, które parafie należały do dekanatu przemyskiego w okresie od 1785 r. do 1841 r. Następnie prezentuje biogramy dziekanów przemyskich z tego okresu: ks. Józefa Rzepeckiego, ks. Grzegorza Jana Dąbkowskiego oraz ks. Michała Czerniawskiego. Kluczowym zagadnieniem przedstawionym w tym artykule jest opis parafii Żurawica sporządzony w 1816 r. przez ks. Grzegorza Jana Dąbkowskiego, który jest wynikiem wizytacji dziekańskiej przeprowadzonej przez tegoż dziekana w tym samym roku. Opis sporządzony w formie tabel przedstawia dokumentację historyczną parafii, beneficjum parafii oraz jakie miejscowości wchodziły w skład jej jurysdykcji. Ukazuje stan zabudowań parafialnych oraz inwentarz. Dość szczegółowo opisuje historię życia i działalność księdza proboszcza Stefana Działyoty oraz jego pomocnika o. Honoriusza Stankiewicza.

Słowa kluczowe: dekanat przemyski, parafia Żurawica, dziekan Grzegorz Jan Dąbkowski, wizytacja dziekańska.

DESCRIPTION OF THE ŻURAWICA PARISH BASED ON THE DEAN'S VISIT CARRIED OUT ON OCTOBER 5, 1816

Summary

This article indicates which parishes belonged to the Przemyśl deanery in the period from 1785 to 1841. Then it presents the biographies of Przemyśl deans from that period: priest Józef Rzepecki, priest Grzegorz Jan Dąbkowski and priest Michał Czerniawski. The key issue presented in this article is the description of the Żurawica parish prepared in 1816 by priest Grzegorz Jan Dąbkowski, which is the result of a dean's visit conducted by him in that year. The description, prepared in the form of tables, presents the historical documentation of the parish, the parish's benefice and the localities that were part of its jurisdiction. It shows the condition of the parish buildings and the inventory. It describes, in quite detail, the life and activities of parish priest Stefan Działyota and of his assistant priest Honoriusz Stankiewicz.

Keywords: Przemyśl deanery, Żurawica parish, dean Grzegorz Jan Dąbkowski, dean's visitation.